

Sygn. akt I NO 35/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Widło (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

SSN Grzegorz Żmij

w sprawie z odwołania K. H.

od decyzji Ministra Sprawiedliwości nr (...) z dnia 25 lipca 2018 r. w przedmiocie odmowy udzielenia płatnego urlopu dla poratowania zdrowia,

z udziałem Ministra Sprawiedliwości,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 13 grudnia 2018 r.,

**uchyla zaskarżoną decyzję w całości i przekazuje sprawę
Ministrowi Sprawiedliwości do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

W dniu 25 czerwca 2018 r. K. H., sędzia Sądu Okręgowego w K. na podstawie art. 93 § 1 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 23, dalej usp) złożył wniosek za pośrednictwem Prezesa Sądu Okręgowego w K. do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie 6-miesięcznego, płatnego urlopu dla poratowania zdrowia. W uzasadnieniu swego stanowiska podniósł, że wcześniejszy wniosek o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia

został rozstrzygnięty odmownie decyzją z 26 września 2017 r. (znak (...)). Sędzia K. H. podniósł, że pomimo zalecenia w decyzji Ministra Sprawiedliwości, nie został zmniejszony zakres jego czynności (obowiązków). Doprowadziło to do pogorszenia jego stanu zdrowia, co z kolei rzutowało na konieczność przeprowadzenia jednego z dwóch zabiegów operacyjnych. Przedstawił dokumentację medyczną w tym aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. Powołał się na szereg dolegliwości wskazujących na zły stan zdrowia: na długotrwałe schorzenie płuc, niepełnosprawność ruchową polegającą na ograniczeniu ruchomości ręki, choroby (urazy) stawów kolanowych obydwu nóg stanowiących podstawę do orzeczenia niepełnosprawności na poziomie „umiarkowany”. Istniejące schorzenia pociągają za sobą konieczność rehabilitacji – fizjoterapii, która nie da się pogodzić z normalnym wykonywaniem obowiązków. Okres sześciu miesięcy to czas potrzebny na przeprowadzenie operacji jak i rehabilitacji. Obecnie skarżący korzysta z pomocy osób trzecich w zakresie poruszania się. Podkreślił, że przez 25 lat pracy w sądzie nie korzystał z urlopu dla poratowania zdrowia. K. H. uznał także, że leczenie czy rehabilitacja nie musi być przeprowadzona w warunkach zwolnienia lekarskiego, gdyż w innym wypadku urlop dla poratowania zdrowia byłby uprawnieniem iluzorycznym. Powołał się także, że niezrealizowanie w stosunku do niego zaleceń wynikających z uzasadnienia decyzji Ministra Sprawiedliwości w zakresie ograniczenia obowiązków było podstawą do wystąpienia w jego sprawie przez Rzecznika Praw Obywatelskich do Dyrektora Departamentu kadr i Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych oraz do Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Minister Sprawiedliwości decyzją z dnia 25 lipca 2018 r. odmówił K. H. sędziemu Sądu Okręgowego w K. udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia. W uzasadnieniu swego stanowiska wskazał, na dotychczasowy przebieg służby sędziowskiej i okoliczność, że jest to już kolejny wniosek o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia (pierwszy wniosek rozstrzygnięto odmownie decyzją z 26 września 2017 r.).

W dalszej części uzasadnienia wskazano na okoliczności i dowody powołane we wniosku sędziego. Ustalono, że w dniu 22 czerwca 2018 r. wykonano u skarżącego zabieg rekonstrukcji więzadła krzyżowego kolana. Według

przedstawionego zaświadczenia lekarskiego stan zdrowia sędziego wymaga dalszego leczenia i rehabilitacji. Czas usprawnienia stawu kolanowego wynosi sześć miesięcy. Ustalono, że wobec skarżącego wydano orzeczenie o umiarkowanej niepełnosprawności. Wskazano na cele urlopu. Minister Sprawiedliwości uznał, że wykazano, że sędzia wymaga dalszego leczenia oraz rehabilitacji, co jednak nie zostało w żaden sposób powiązane z koniecznością korzystania w tym okresie z urlopu dla poratowania zdrowia. Nie wykazano aby w tym czasie miało zostać przeprowadzone konkretne leczenie.

W konkluzji Minister Sprawiedliwości uznał, że skarżący nie wykazał planowanego leczenia, jego zakresu i przewidywanego czasu trwania. Okoliczności te wskazują zdaniem Ministra Sprawiedliwości na brak przesłanek do udzielenia wnioskowanego urlopu.

Odwołanie od decyzji odmownej Ministra Sprawiedliwości złożył sędzia K. H., domagając się jej zmiany i udzielenia wnioskującemu 6-miesięcznego urlopu dla poratowania zdrowia.

Zaskarżonej decyzji zarzucił:

1. naruszenie przepisów art. 93 § 1 usp poprzez błędną ich wykładnię i nieprawidłowe zastosowanie w okolicznościach niniejszej sprawy;
2. naruszenie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r., o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721) – poprzez brak realizacji ustawowego obowiązku wspierania osób posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności;
3. naruszenie art. 11³ k.p. poprzez podejmowanie w stosunku do odwołującego działań mających charakter dyskryminacji z uwagi na niepełnosprawność w związku z art. 18^{3a} tej ustawy poprzez naruszenie zasady równego traktowania w porównaniu z innymi osobami, którym dyskrejonalnie Minister Sprawiedliwości udzielił takiego urlopu.

W ocenie odwołującego uzasadnienie decyzji opiera się na błędnej wykładni przepisów, nie uwzględnia wszystkich okoliczności sprawy, ma charakter osobisty i prowadzi do dyskryminacji i nierównego traktowania. Dalej odwołujący przytacza stan faktyczny, zawiera argumentację prawną. Wskazuje, że art. 93 usp po nowelizacji przewiduje procedurę odwoławczą od decyzji Ministra Sprawiedliwości,

wskazał na przesłanki udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia i kontekst systemowy tej instytucji, która przewidziana jest także dla nauczycieli, nauczycieli akademickich, kontrolerów NIK. Podniósł, że z punktu widzenia prawa pracy sędziowie są pracownikami o szczególnym statusie, wskazał, że złożenie wniosku o urlop dla poratowania zdrowia nie jest oparty na uznaniowości. Zdaniem skarżącego ustawa nie reguluje kryteriów udzielenia urlopu, trybu i terminu rozstrzygania, tego w jaki sposób wniosek powinien być uzasadniony oraz tego czy i jakie dokumenty medyczne powinny stanowić załączniki do wniosku oraz nie reguluje tego jakie podmioty są upoważnione do ich wystawienia. Podniósł brak upoważnienia ustawowego w ustawie o sądach powszechnych, by w rozporządzeniu zostały określone te sporne wyżej wymienione zagadnienia. W dalszej części rozwinął uzasadnienie stawianych zarzutów.

W odpowiedzi na odwołanie z 3 września 2018 r., Minister Sprawiedliwości podtrzymał swoje stanowisko i argumentację rozwijając ją, wniósł o nieuwzględnienie odwołania sędziego K. H.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 93 § 1 Prawa o ustroju sądów powszechnych, sędziemu można udzielić płatnego urlopu dla poratowania zdrowia w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia, jeżeli leczenie to wymaga powstrzymania się od pełnienia służby. Zgodnie z art. 93 § 2. usp urlop dla poratowania zdrowia nie może przekraczać sześciu miesięcy. Urlopu tego udziela Minister Sprawiedliwości.

Zgodnie z art. 93 § 4 usp w przypadku odmowy udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia sędziemu przysługuje, w terminie 14 dni od dnia otrzymania odmowy, odwołanie do Sądu Najwyższego. Przedmiotowy przepis został dodany przez art. 2 pkt 32 lit. b ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1139), zmieniającej ustawę z dniem 21 czerwca 2017 r.

Zagadnienie dotyczące kontroli przez Sąd Najwyższy decyzji Ministra Sprawiedliwości w trybie art. 93 § 4 usp było przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w wyroku z 15 marca 2018 r., sygn. akt III KRS 1/2018, OSNP 2018 nr 9, poz. 131, w którym Sąd Najwyższy przyjął, że „decyzja Ministra

Sprawiedliwości w przedmiocie udzielenie sędziemu urlopu dla poratowania zdrowia nie jest decyzją uznaniową (art. 93 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 23)”.

W uzasadnieniu wyroku zawarto istotne ogólne zasady dotyczące odwołań składanych do Sądu Najwyższego w trybie art. 93 § 4 usp, które należy rozwinąć.

Wynika z nich, że: po pierwsze, że zakres postępowania przed Sądem Najwyższym w sprawie z odwołania sędziego w przedmiocie odmowy udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia nie został odrębnie unormowany w usp. Ukształtowanie postępowania w sekwencji Minister Sprawiedliwości, a następnie odwołanie do Sądu Najwyższego, wyklucza też tryb postępowania przed sądem powszechnym. Oznacza to odrębne unormowanie prawa do urlopu dla poratowania zdrowia niż zwykły tryb postępowania przed sądem powszechnym.

Po drugie, Sąd Najwyższy nie działa instancyjnie, nie prowadzi postępowania dowodowego ani jego nie ponawia i nie poszerza. Tym samym jest związany ustalonym w sprawie stanem faktycznym, a sprawę rozpoznaje w granicach odwołania. Wobec tego (argument z art. 398³ § 1 *in fine* k.p.c.) odwołanie można oprzeć na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie lub też na podstawie naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Podstawą nie mogą być jednak zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). Oznacza to, też że nie można brać pod uwagę faktów i dowodów, które zaistniały po dniu wydania zaskarżonej decyzji przez Ministra Sprawiedliwości.

Po trzecie, procedowanie w obrębie prawa do tego urlopu nie powinno oscylować w domenie swobodnego uznania organu rozstrzygającego.

Po czwarte, kryteria muszą być zatem transparentne, sędziemu można udzielić płatnego urlopu dla poratowania zdrowia w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia, jeżeli leczenie to wymaga powstrzymania się od pełnienia służby (§ 1), podmiotem uprawnionym do udzielenia urlopu jest Minister Sprawiedliwości, termin jego udzielenia nie może przekraczać sześciu miesięcy oraz istotny jest cel – przeprowadzenie zaleconego leczenia. Jest to zwrot niedookreślony, w obrębie zaleconego leczenia mieszczą się wszelkie formy

regeneracji sił, w tym także leczenie szpitalne, uzdrowiskowe, rehabilitacyjne. Natomiast udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia nie jest uzależnione od kryterium stażowego (lat służby sędziego), po upływie którego może ubiegać się o jego udzielenie. Nie ma też ustalonej kolejności świadczeń przewidzianych usp (wynagrodzenie chorobowe, urlop dla poratowania zdrowia).

Po piąte, urlop w przypadku sędziego jest udzielany w razie konieczności przeprowadzenia zaleconego leczenia. O potrzebie jego udzielenia sędziemu, jak analogicznie nauczycielowi orzeka uprawniony lekarz posiadający stosowane kwalifikacje. W sensie formalnym podstawą jest nią orzeczenie lub zaświadczenie lekarskie.

W ramach usp mechanizm procedowania w sprawie urlopu dla poratowania zdrowia winien być maksymalnie zbieżny z rozwiązaniami dotyczącymi pozostałych grup zawodowych (np. nauczyciele akademicy, nauczyciele), tak by prawo do tego świadczenia nie było iluzoryczne, w pełni uznaniowe, skoro podlega kontroli sądowej. Należy także poszukiwać odpowiedniego wykorzystania przepisów usp do powielenia w procedurze prowadzącej do udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia. W art. 94 § 1b usp przewidziano, że w razie ujawnienia u sędziego choroby, co do której zachodzi podejrzenie, że powstała w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami wykonywania czynności sędziego, prezes danego sądu kieruje sędziego do lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z urzędu lub na wniosek sędziego. Od orzeczenia lekarza orzecznika sędziemu przysługuje sprzeciw do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w ciągu 14 dni od dnia doręczenia tego orzeczenia. Z kolei, w myśl art. 94d § 1 usp sędziego, który nie pełnił służby z powodu choroby lub płatnego urlopu dla poratowania zdrowia przez okres roku, ustalony zgodnie z art. 94 § 1 zdanie drugie i złożył wniosek o skierowanie na badanie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Minister Sprawiedliwości kieruje na to badanie, jak też może zrobić to z urzędu (art. 94 § 2 usp). Istnieją zatem narzędzia pozwalające postępowanie w sprawie udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia poprowadzić w sposób zapewniający maksymalną gwarancję procedowania z wykorzystaniem wiedzy medycznej i dające możliwość zweryfikowania przez ministra podstawy do udzielenia urlopu według obiektywnych, weryfikowalnych

kryteriów.

Sędzia ma prawo oczekiwać zweryfikowania jego stanu zdrowia w wyniku postępowania dowodowego przed organem podejmującym decyzję, którego zakres sprowadza się do oceny jego stanu zdrowia przez niezależnego lekarza w kontekście zdolności do pełnienia służby sędziego, a następnie rozważenia tych okoliczności przez dysponenta prawa do urlopu a także okoliczności, czy schorzenie i np. wymagana z tego tytułu rehabilitacja wymaga powstrzymania się od świadczenia pracy. Sędziemu urlopu dla poratowania zdrowia udziela Minister Sprawiedliwości, a nie lekarz orzecznik ZUS, czy też lekarz medycyny pracy. Niemniej orzeczenie lekarskie jest podstawowym dokumentem dla podjęcia decyzji o udzieleniu urlopu i podlega weryfikacji, przez ocenę jego mocy dowodowej w płaszczyźnie przemijającej (maksymalnie 6-ciomiesięcznej) potrzeby przeprowadzenia zaleconego leczenia. Podobne wymogi stawiano Krajowej Radzie Sądownictwa w przypadku przeniesienia sędziego w stan spoczynku w razie niezdolności do dalszego pełnienia służby (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 stycznia 2005 r., III KRS 9/04, OSNP 2005 nr 12, poz. 182 oraz z dnia 5 listopada 2008 r., III KRS 4/08, LEX nr 658203, a także z dnia 3 lipca 2008 r., III PO 3/08, OSNP 2009 nr 19-20, poz. 273).

Z złożonej dokumentacji wynika, że w stosunku do sędziego stwierdzono potrzebę leczenia w związku ze złym stanem zdrowia – schorzeniami narządów ruchu i schorzeniami neurologicznymi oraz ma miejsce występowanie chorób współistniejących. Uzasadniona jest medycznie i planowana operacja stawów kolanowych, z czym wiąże się dalsze leczenie. U skarżącego występuje schorzenie w postaci ograniczenia ruchomości ręki lewej. Skarżący był hospitalizowany (23 czerwca 2018 r.) z rozpoznaniem niestabilności przedniej kolana lewego oraz niestabilnego uszkodzenia rogu tylnego łąkotki, a także został poddany leczeniu operacyjnemu. Został także skierowany na rehabilitację w związku z niestabilnością kolana w dniu 4 lipca 2018 r.

Z zaświadczenia lekarskiego z 27 czerwca 2018 r. wynika konieczność dalszego leczenia oraz rehabilitacji, przewidywany czas usprawnienia stawu kolanowego wynosi 6 miesięcy. Z dokumentacji wynika konieczność przeprowadzenia kolejnego zabiegu operacyjnego dotyczącego stawu kolanowego.

Skarżący złożył także orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z 19 lipca 2018 r.

W decyzji Ministra Sprawiedliwości stwierdzono też, że wnioskodawca wymaga dalszego leczenia i rehabilitacji oraz że dotychczas korzystał ze zwolnień lekarskich w okresie od 25 czerwca 2018 r. do 2 sierpnia 2018 r. Z dokumentów tych wynika, że skarżący zdrowy nie jest. W takiej sytuacji należy ustalić okres jego leczenia i rehabilitacji oraz okoliczność, czy wymaga to powstrzymania się od świadczenia pracy. Z zaświadczenia lekarskiego wynika też okres leczenia i rehabilitacji będzie trwać 6 miesięcy. Wnioskodawca ma także zaplanowane kolejne dwie operacje w 2018 r., po których zapewne będzie miała miejsce rehabilitacja. Skarżący oświadczył, że wyraził zgodę na obie operację, które wymagają dalszej rehabilitacji.

W tym konkretnym przypadku, prowadzi to do uwzględnienia odwołania, przy ponownym wydawaniu decyzji zasadne jest oparcie rozstrzygnięcia na podstawie stosownej dokumentacji lekarskiej, co pozwala na uniknięcie zarzutu arbitralności rozstrzygnięcia. A więc rozstrzygnięcie powinno być uzależnione od uzyskania orzeczenia lekarza orzecznika, stosując analogię do uregulowań nauczycieli czy też nauczycieli akademickich (zgodnie z regułami wynikającymi z Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 19 stycznia 2018 r., w sprawie orzekania o potrzebie udzielenia nauczycielowi urlopu dla poratowania zdrowia, Dz.U. z 2018 r., poz. 190) lub zaświadczenia (na wniosek lub z urzędu) wystawionego przez lekarza medycyny pracy. Dokumenty te pozwolą na ustalenie, czy potrzebne jest leczenie sędziego lub rehabilitacja; czy leczenie a następnie rehabilitacja wymaga okresu 6-miesięcznego także w związku z planowanymi kolejnymi zabiegami operacyjnym; i czy w tym okresie czasu wymagana z tego tytułu rehabilitacja łączy się z powstrzymaniem się od świadczenia pracy. Należy wziąć pod uwagę nowe zaświadczenia w procesie podejmowania decyzji, które wskażą na rokowania i tendencje poprawy albo pogorszenia stanu zdrowia. Należy podzielić pogląd w omawianym zakresie, że ustawodawca nie pozostawił dowolności w podejmowaniu decyzji. Decyzja powinna wskazywać na sposób oceny wniosku i przyczyny rozstrzygnięcia.

Spełnienie przesłanek udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia nie

pozostawia sfery uznaniowości jak stwierdzono orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym nauczycieli. „W razie spełnienia przez wnioskodawcę ustawowych przesłanek nabycia prawa do urlopu, jego udzielenie jest w zasadzie obowiązkiem pracodawcy” (uchwała Sądu Najwyższego z 14 lutego 2012 r., III PZP 1/2012).

Z tych względów zarzut naruszenia art. 93 § 1 i 3 usp należy podzielić. W tych okolicznościach analiza pozostałych zarzutów staje się zbędna. Ze względu na charakter sprawy Sąd Najwyższy może wyłącznie uchylić zaskarżoną decyzję.

Mając powyższe na uwadze, odwołanie podlega uwzględnieniu z mocy art. 93 § 4 usp w związku z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.